

Döva barn

En handbok för föräldrar

BILD: TOMAS KOLD

Att upptäcka en ny värld

I denna handbok riktad till föräldrar och andra anhöriga har Sveriges Dövas Riksförbund, SDR, samlat material, berättelser och information som förhoppningsvis kan ge lite vägledning. Kanske kan du hitta några svar på dina tankar, frågor och funderingar kring döva och svenskt teckenspråk.

”Var ska vi börja?” Det är en vanlig tanke hos nyblivna föräldrar. Det är så mycket man behöver tänka på med ett litet barn. Och plötsligt kommer ett besked från sjukvården att ditt barn har en hörselnedsättning eller dövhet. Många föräldrar har berättat om alla olika känslor de hade, precis då i början. Sorg och glädje, uppgivenhet och nyfikenhet, förvåning och förvirring. Det finns föräldrar som känner lycka, och de som känner sig förkrossade - och allt däremellan. Inga känslor är fel att känna, men vi kan behöva hjälp att bearbeta dem. Något annat vi behöver mycket av är information. Därför har SDR tagit fram denna handbok.

Det finns med en hel del information om barns tidiga språkutveckling. Allt pekar på att ”språk föder språk”, oavsett om det är tecknat, talat eller skrivet, bara är positivt för barnets språkutveckling. Teckenspråket är en otroligt viktig nyckel för döva barn och hörselskadade barn. Det är en nyckel som öppnar dörrar till tidig kommunikation, möjlighet att uttrycka sina känslor. Att både kunna berätta och fråga om saker. Något som också hänger ihop med barns allmänna utveckling som människor. Men hur lär man sig svenskt teckenspråk när man precis blivit förälder? Ja – det finns tips om det också i denna handbok!

**Döv. Ett
ord - flera
betydelser**

→ Sid 5

Dörröppnare till en ny värld

Min första kontakt med teckenspråket var i samband med att min son, då 1 år gammal, konstaterades vara döv. Innan dess hade jag aldrig kommit i kontakt med döva eller teckenspråk och för mig öppnades en helt ny värld. Konstigt nog hade jag ofta fått höra, sedan jag var i tonåren, att jag var "osvensk". Jag talade ofta med både händer, armar och hela kroppen, mer som man tänker sig sydlänningar gör. Nackdelen har varit att jag med mitt gestikulerande lite då och då gjort att jag stött ut glas på matbordet eller ofrivilligt knuffat till någon granne. När jag fick förmånen att börja lära mig teckenspråk kändes det inte så främmande.

Innan min son och jag hade utvecklat ett fungerande teckenspråk var det emellanåt tufft med aggressionsutbrott och tårar. När väl språket mellan oss började flyta på var det fantastiskt. Dock hade jag en oro att vår kommunikation inte skulle kunna innehålla några djupare diskussioner, tankar och känslor. Den oron helt kom på skam.

Jag upptäckte att teckenspråket är ett rikt, nyanserat och uttrycksfullt språk. Tänk de gånger vi befunnit oss i stökiga miljöer, så skönt och vilsamt att kunna använda teckenspråket istället för att skrika till varandra, eller när min son och jag har varit på varsin sida om en fönsterruta och ändå kunnat kommunicera. När man talar teckenspråk måste man vara 100 % närvarande och ha ögonkontakt, du kan inte surfa på mobilen och samtidigt teckna, eller diska och teckna. Det gäller att ha fokus.

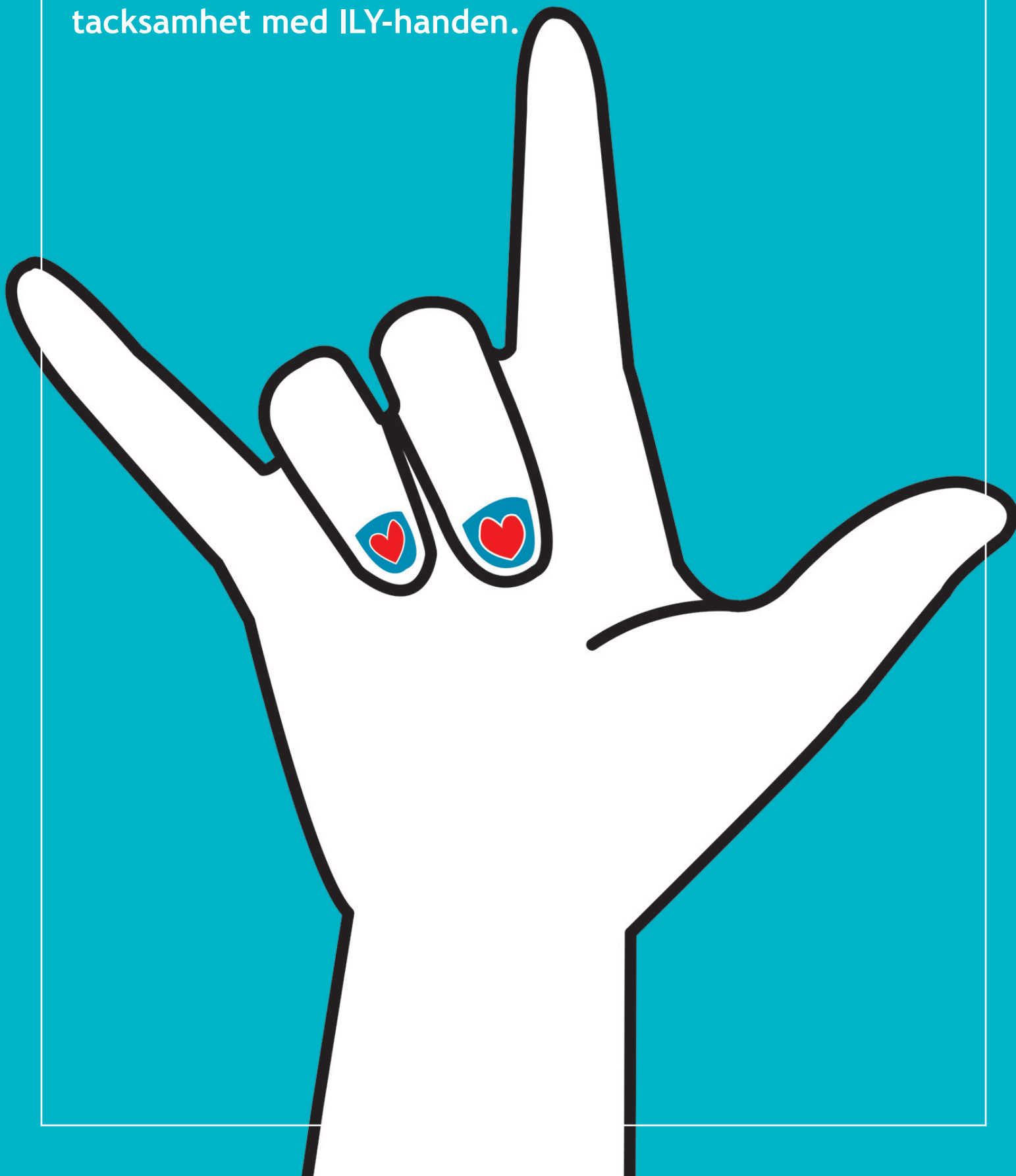
Teckenspråket är också en stor utmaning för mig, med en helt annan grammatik än det talade svenska språket och en oändlig mängd med tecken, en utmaning jag med glädje, och ibland frustration, försöker att ta mig an. Min son har tur nog tålmod med mig och han är en mästare på att läsa av mina känslouttryck.

Birgitta Martinsson, förälder

Av de språk jag kommit i kontakt med tycker jag att teckenspråket är det vackraste och mest levande och uttrycksfulla språket. Jag är tacksam för den nya värld som öppnades för mig genom min döva son och teckenspråket.

Detta tecken betyder "I love you".
En genial kombination av I, L och Y
från det amerikanska handalfabetet
och som blivit vida känd utanför USA.
Döva världen över visar kärlek och
tacksamhet med ILY-handen.

Att inte höra vidgar vyerna

Att vara döv är mer än att inte ha någon hörsel. Teckenspråket förenar oss i en språklig och kulturell gemenskap. Döva finns i alla åldrar, med olika ursprung och olika bakgrunder. Vi har rätt att välja det språk som passar bäst och skapar delaktighet. Det kan gälla teckenspråk, skrivet eller talat språk.

Döv. Ett ord - flera betydelser

Oftast beskrivs döva som människor med en funktionsnedsättning, men det finns flera olika sätt att se på ordet "döv". Dövhet är det medicinska perspektivet av att sakna hörsel. Vissa döva beskriver sig som "stendöva", medan andra som döva men att de kan uppfatta ljud med hörseltekniska hjälpmedel.

Dövidentitet

Att vara döv handlar också om tillhörighet. Döva är en minoritetsgrupp både språkligt och kulturellt – där teckenspråket är en viktig del av gemenskapen.

Döva känner ofta en samhörighet med andra döva, något som går över landsgränserna. Många döva reser mycket och har starka vänskapsband till andra döva i hela världen. Teckenspråket blir mer än bara ett språk, det är nyckeln till en hel värld!

Döva som flerspråkiga

De flesta döva är flerspråkiga, vi växlar mellan olika språk och modaliteter – uttryckssätt. Alla har olika preferenser för hur språken används: teckenspråk, skrivet och talat språk. De flesta döva i Sverige använder svenskt teckenspråk och skriven svenska, men många kan fler språk än så. Både skrivna språk och teckenspråk från andra länder.

Kim:

- Hörapparat
- Svenska med skånsk dialekt
- Lär sig svenskt teckenspråk
- Nyfiken på amerikanskt teckenspråk

Fatima:

- CI
- Svenskt teckenspråk
- Svenska
- Engelska
- Arabiskt teckenspråk
- Arabiska

En resa via teckenspråket

En familj berättar:

"Var inte orolig, det är nog bara fosterfett i öronen."

"Det kunde varit värre"

"Ja men hon är ju i alla fall inte sjuk"

"Det är inte så ovanligt att det är fostervatten som stör testerna."

"Stackars er, va jobbigt för er"

"Dessa tester är inte så tillförlitliga, man får en indikation bara"

"Oj, då måste ni lära er teckenspråk nu då?"

Det var nog faktiskt redan på BB som vi kände att det var något som inte riktigt stämde. Hennes små öron blev inte godkända i hörselscreeningen. Det är något fel.

Väl hemma med vår underbara lilla tjej, som vi var så glada och lyckliga över, så låg oron över oss som en blöt filt. Det var en gnagande känsla. Vi hade ju inte fått några svar än. Slå i kastrullock och stampa i golvet för att frammana minsta ljudreaktion. Allt för att få lite ro i kropp och själ. Men när brandlarmet tjöt och lillan som låg i sin spjålsäng fortsatte att sova, kom sanningen fram som en iskall dusch.

Det blev många besök på hörselvården det kommande året. Våra farhågor bekräftas med en svart graf på ett vitt papper. Vi stod inför en CI-utredning på Sahlgrenska Universitetssjukhus och slussades mellan olika instanser, även professionella som fanns där för att stötta oss i processen. Oftast blev vi väl bemötta i vår oro, men även det motsatta.

Utanför sjukhuset finns ju vänner och släkt. Många i vår närhet ville ju visa sin omtanke.

Givetvis förstår man ju att det är exakt lika främmande för alla andra som för oss. Vi har inte ensamrätt på att känna förvirring, ha tusen frågor och känna oro. En mormor, farfar, kusin och syskon får lov att känna en sorg i att det inte blev som det blev. Inte blev det lättare av att vi själva inte visste hur vi ville bli bemötta, vissa dagar var det skönt med medömkan, andra dagar behövde vi pepp och framtidstro.

I början fick vi många råd från hörselvården om teckenspråkets vara eller icke vara. Med ett CI kommer mycket hörselträning och ljudträning som kräver sin tid, men vi har aldrig tyckt att det har varit skäl nog till att utesluta teckenspråket. Snarare tvärtom, det har varit lättare att träna tal och hörsel när vi har kunnat använda tecken som ett stöd till talet. Till saken hör också att vår dotters anatomi inte såg helt normal ut i inneröronen, vilket försämrade utfallet av ett CI.

Vi skulle aldrig vågat chansa på att hörseln och talet hade räckt.

Vi har alltid tänkt att vi inte vill beröva vår dotter något av språken. Landstingets nybörjarkurser gav oss stödtecken i vardagen. Dotterns frustration försvann när hon kunde börja berätta att hon ville ha vatten, äta eller gå ut. Vi märkte att vi fick så mycket tillbaka och ett glatt barn. Det var värt varenda minut vi la ned på att lära oss tecken och så småningom svenskt teckenspråk. Men det mest avgörande är att försöka hålla språket levande hemma med vår dotter. Hon lever i ett hörande samhälle bestående av tal och ljud. Därför försöker vi teckna så mycket som möjligt hemma, så att syskonen även lär sig teckenspråk.

Med åren så har inte den känslan försvunnit, snarare förstärkts. Dottern har kunnat slappna av i sin hörsel och talträning eftersom hon alltid har haft ett alternativ att vila i. Tänk om vi inte hade lärt oss teckenspråk. Det otänkbara att välja bort ett av hennes språk. Vår dotter är nu 12 år och vi ser att hon blommar i sin kommunikation. Vi ser att bägge språken förstärker varandra. Ibland använder hon strategin teckenspråk med tal som stöd, ibland tvärtom.

Det hjälper henne oerhört mycket i skolarbetet att kunna välja språk för dagen.

Använder man hörhjälpmedel, som är helt fantastiska, så kan man ändå bli ljudtrött efter en hel dag. Vår dotter väljer oftare och oftare att ta av sig sina CI när hon kommer hem från skolan. Ju äldre hon blir desto mer kräver en skoldag i form av att lyssna, vara uppmärksam och hålla fokus under längre tid. Hemma kan hon ljudvila då vi har teckenspråk.

När hon var liten låg vi ofta på nätterna och funderade över framtiden. Oroliga för hur det skulle gå för henne i livet. Vi blev ganska nedstämda en period, det grep tag i framförallt mig. Jag sörjde något som jag inte ens visste skulle inträffa. Att hon blev ensam, inte fixar skolan, rycka upp familjen för flytt. Skulle hon ens kunna få jobb, hon som är döv?

Vi önskar att vi hade träffat oss själva då, att vi hade kunnat komma från framtiden med orden:

Det har varit lite krångel med skolan, det kan man inte sticka under stolen med. Man behöver vara alert som föräldrar, finnas med och våga ställa krav till sitt barn.

Vår dotter började i en förskola nära hemmet där vi hade turen att ha en teckenspråkskunnig personal. Men med åldern behövde hon mer och då beslutade vi oss för att låta henne taxipendla till en teckenspråkig förskola. Trots den extra timmen har det i slutändan varit värt det då hon fick vänner som kunde hennes språk.

Än idag åker dottern taxi till den kommunala skolan med hörsel- och dövklasser. Det har varit en knackig väg, men det fungerar just nu mycket bra och det är vi så glada över. Till hösten börjar hon i 6:e klass.

Det finns utmaningar som isoleringen. Vårt barn har inte så många vänner på sin hemort eftersom hon pendlar till sin skola. Det har varit tufft i perioder, kanske mest nu när hon blivit lite äldre, vilket ställer andra krav på ett umgänge. Som liten kommer man långt med kroppsspråket i leken, nu behöver dottern koda av alla små gester och tonfall i kommunikationen - något som hon är ganska duktig på trots allt.

Det är en sorg i hjärtat att vännerna inte bor nära. Men vi har en tjej som är väldigt framåt och som hittar egna strategier för att träffa kompisar. Sporten i hemorten har varit en stor räddning, det har fungerat bra med teckenspråkstolk. Vi vill ju att hon ska få en meningsfull fritid.

Resan hit har bjudit på många överraskningar. Ibland har det varit skrämmande, ofta har det varit roligt och utvecklande.

Vad vi lärt oss är att ha ett öppet sinne, jobba för att få så mycket tidig kommunikation som möjligt, och att känna hopp inför framtiden!

En familj i västra Sverige

"Du kan sova gott. Det kommer ordna sig för henne. Hon är stark!"

Sverige

10 000

barndomsdöva sedan
födelsen eller i tidig ålder

Varje år föds runt
70 döva barn

1,3 miljoner
hörselskadade svenskar

varav 10 000
barn och ungdomar 0-20 år

**Nio av tio
föräldrar till
döva är hörande.**

Svenskt teckenspråk
Minst

30 000

**har svenskt teckenspråk
som primärt språk,
mestadels döva och
hörselskadade personer.**

Dessa har familj, vänner
och arbetskamrater runt sig.
Dessutom finns det personer som
talar teckenspråk i sitt jobb.

I Sverige har vi uppemot
100 000 personer
som talar svenskt teckenspråk
mer eller mindre regelbundet.

Världen

70 miljoner döva
300+ olika teckenspråk
**cirka 160 nationella
teckenspråk**

MAJ

14

Teckenspråkets dag

Den 14 maj 1981
fastslog riksdagen
att det svenska
teckenspråket är
dövas förstaspråk.

**Samtidigt erkändes teckenspråket
som ett officiellt språk. Sverige var
först i världen!**

*Turkost är
teckenspråkets färg!*

Persontecken

Vem du? Det är en av de första
frågorna man får när man träffar någon
teckenspråkig för första gången. Det
vanligaste svaret är att man bokstaverar
sitt namn och visar sitt persontecken.
Istället för att bokstavera namn används
persontecken när vi vet vilka personer vi
pratar om.

Hur får man sitt persontecken?

Vanligtvis fås ett persontecken när
man kommer i kontakt med döva och
teckenspråk. Normalt är det inget självvalt
utan något som man "döps" till, typiskt
något som beskriver en framträdande
egenskap. Några exempel är /glass/
/smilgrop/ /krulligt hår/

Calle Börstell, språkforskare vid
institutionen för lingvistik, Stockholms
universitet beskriver fenomenet
persontecken i Språktidningen nr 9, 2017.
"Härmed tecknar jag dig..".

Se länk i slutet på handboken.

Tvillingarna Amina och Jamila

Jamila, den ena halvan i Ouahid Twins

Redan som väldigt små spelade de döva tvillingarna Jamila och Amina teater och dansade för sin stora marockanska släkt. Jamila berättar att kroppsspråket varit naturligt bland nära och kära oavsett om det funnits ett gemensamt språk eller inte. Den närmaste familjen är stor, totalt är de tio syskon varav fyra är döva.

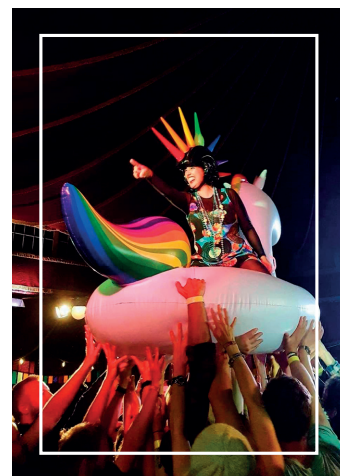
Det stora intresset för visuell kultur har varit och är fortfarande en viktig del i tvillingarnas liv. Jamila berättar hur hon under sin uppväxt på Manillaskolan samt på gymnasiet engagerade sig i teatergrupper och dansgrupper.

Jamilas hjärta brinner extra starkt för döva barn och ungdomar - genom mötesplatser, aktiviteter och gemenskap där alla får vara med. Det började redan i grundskolan, med elevrådet men också genom idrotten. Jamila åtog sig rollen som baskettränare för yngre barn när hon själv gick på högstadiet.

Idag är hon föreståndare för fritidsgården Dukis för döva och hörselskadade ungdomar i Stockholm, där hon själv varit barn och ungdom, varit ideell fredagsledare och sedermera fritidsledare. Utöver det har hon suttit i styrelsen för Stockholms Dövas Ungdomsråd som driver fritidsgården. Fritidsgården har öppet fyra dagar i veckan med allehanda aktiviteter samt temakvällar kring aktuella frågor och funderingar. Jamila berättar att den femte dagen avsätts till fysisk aktivitet, exempelvis klättring eller annan sport.

Tillsammans med tvillingsystern Amina experimenterar de med teckenspråk, gestaltning, poesi och visuell konst genom att producera videos men också som omtyckta värdar och artister i stora och små sammanhang. Medverkan i dövfilm- samt dövkulturfestivaler och andra events internationellt. Lägg namnet Ouahid Twins på minnet!

Scenkonst och kultur med och för döva kan se väldigt olika ut. Jamila rör sig mellan två helt skilda arenor. Den ena är visuella kreationer och produktioner som utgår från teckenspråk och den döva publiken. Den andra arenan är där hon som artist skapar musik genom teckenspråk, bland annat översatt och gestaltat låtar till Melodifestivalen samt turnerat med rockbandet Louisiana Avenue.

FAKTA

Kulturen på teckenspråk är visuell!

Bland yngre barn är lek med handformer, med handalfabetet A till Ö och siffror för att skapa en berättelse väldigt roligt och inspirerande. Spela teater, härma genom rollspel.

Visual Vernacular är en visuell konstform som börjar bli populär. Genom att använda gester och ansiktsuttryck beskrivs och visualiseras karaktärer samt händelseförlopp i en väldigt målande filmliknande berättelse.

Olivia Renner Balkstam,
projektarbetare på Barn- och
ungdomsjour på teckenspråk,
BOUJT

Jag har varit hörande, hörselskadad och döv

Min bakgrund är olik många andras. Jag föddes hörande, blev hörselskadad när jag var tolv och döv omkring tjugoårsåldern. Det som gör det hela unikt är att jag även har döva föräldrar och många döva släktingar. Somliga är barndomsdöva och andra vuxendöva. Jag fick alltså det svenska teckenspråket och dövkulturen innan jag ens hunnit bli döv. Under min uppväxt blev det många besök på dövföreningen vilket jag älskade, och jag minns ännu med värme de bekanta ansikten som så ofta fanns där. Hemma flödade teckenspråket, och jag började kommunicera mycket tidigare än bebisar vanligen gör. Mitt första tecken kom när jag var ett halvår gammal, och det var det mindre banbrytande ordet "mamma". Redan första eller andra klass hade jag väldigt lätt för skolämnet svenska, vilket min dåvarande lärare funderade över. Under ett utvecklingssamtal frågade hon försiktigt min mamma:

"Hur kommer det sig att Olivia är så duktig på svenska när ni är döva och pratar teckenspråk hemma?"

"Det är just därför", svarade hon. Och nog är det just så - forskningen visar att flerspråkighet främjar språkinläring i stort.

Det finns vissa som påstår att teckenspråket inte kommer finnas kvar i framtiden. Att det kommer en dag då teckenspråket är föråldrat, men låt mig invända. Hundra år av förtryck och teckenspråket står ännu stadigare på båda benen med massvis av talare. Det är ett språk som aldrig minskar i betydelse eller popularitet. Jag har varit hörande, hörselskadad och döv. Jag har en del att jämföra med, och mitt liv som döv är lika rikt och lyckligt som när jag var hörande. Kanske rikare, till och med. Detta är tack vare teckenspråket och dövvärlden, och alla de fina vänner jag har fått på den vägen. Och jag är inte ensam; jag hör aldrig om människor som ångrar att de lärt sig teckenspråk, men däremot om många som önskar att de hade fått det mycket tidigare. Teckenspråket, du har gett mig så mycket. Hur kan jag någonsin tacka dig?

En liten pappersbit förändrade mitt liv

Jag kommer ursprungligen från Haiti. Hösten 2002 började jag på Manillaskolan. Då fick jag se teckenspråket i full aktion för första gången. Jag var 13 år gammal. Vid första anblicken ville jag inte vara kvar. Jag försökte i min förvirring greppa varför alla var tysta och gestikulerade med händerna. Jag hade under vårterminen gått integrerat i en kommunal skola. Där kämpade jag med det svenska uttalet som överskuggades av min franska dialekt som klassen fnissade åt.

Jag kämpade med att förstå lärarna och att hänga med i klassens diskussioner.

Det som jag trodde skulle bli min vardag kom att förändras över sommaren samma år. Av någon anledning satt jag en dag med en lapp som visade helt obegripliga handformer med alla bokstäver intill dem.

Hade någon kommit fram till mig och sagt att den här pappersbiten skulle förändra mitt liv hade jag bara viftat bort det. Inte någonstans i min egen fantasi hade jag föreställt mig ett liv fyllt med möjligheter och upplevelser tack vare lappen med svenska handalfabetet.

Teckenspråket har förändrat mitt liv på så många sätt att jag än idag inte kan finna ord för att beskriva hur tacksam jag är. Tacksam över att få uttrycka mina känslor och åsikter varje dag och att få ta del av andras tankar. Tacksam över att ha upplevt: Melodifestivalen, studier i England, Fame-visukalen med Riksteaterns Tyst Teater, EM och VM med Svenska Dövidrottsförbundets fotbollslandslag och vinna U21-EM Brons som landslagsledare. Tacksam över min lärarexamen i engelska och idrott- och hälsa, samt åren som lärare som gjort mig flera erfarenheter rikare. Jag är tacksam över livets gåva och alla i min omgivning som inspirerar mig.

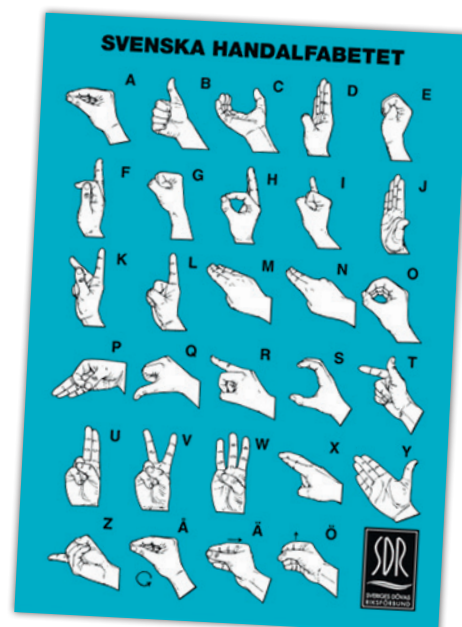
När jag var en liten pojke i Haiti var min värld begränsad på grund av min hörselnedsättning. Jag kan ännu inte finna ord nog för att tacka dem som gjorde det möjligt för mig att komma till Sverige och få lära mig teckenspråk. Särskilt min pappa.

Merci Papa Luc

(tack pappa Luc på haitisk franska)

Romel Belcher, egenföretagare och personlig tränare

Stefan Svernhagen, lastbilsförare

Jag är en av Sveriges 50 döva truckers

Jag heter Stefan Svernhagen och blir snart 40 år. Jag är helt döv, och har C-, CE-, ADR-, truck- samt lyftkranskort och yrkeskompetensbehörighet.

För 8 år sedan började jag fundera på att byta bransch från boendestödare inom kommunen till att dra mig ut på vägarna. En kompis hade pluggat till chaffis och inspirerade mig. Vi var två döva som sökte och kom in tillsammans med 16 andra hörande och hade teckenspråkstolkar på heltid. Sammanhållningen var härlig. Jag ångrar inte att jag tog chansen. Att vara lastbilschaufför är bästa jobbet jag haft!

Hur fungerar det att som döv vara yrkesförare? De kommunikationsmissar som uppstått har berott på okunskap. När jag kör truck kan personer börja prata med mig trots att jag inte hör. I början hände det att trafikledningen ringde mig på telefonen när de ville något. Numera fungerar det smidigt med SMS.

“Ni måste väl ha några papper med er i lastbilen som bekräftar att ni med hörselnedsättning får köra lastbil?”

vilket vi absolut inte behöver.

Vi har även råkat ut för fördömande frågor i stil med:

“Hur vågar ni köra hela 25 meter långa ekipage? Ni hör ju inte om något händer där bak”

Nej, man kör ju inte med hörseln utan med synen. Faktum är att personer med hörselnedsättning är mer observanta, sedan finns det många bra hjälpmedel i lastbilen som indikerar om något är galet.

Gruppen med döva truckers växer och börjar visa framfötterna. Vi är väldigt uppskattade hos våra arbetsledare. Kolla in vår instagram Sweden Deaf Truckers @truckerseliten där vi delar vår vardag och våra fina arbetsfordon. Vi finns lite överallt och sysslar med fliskörning, kärltvätt, lots och distribution. Samt rattar timmer-, grus och sopbilar.

Själv jobbar jag i Örebro hos ett stort åkeriföretag. Jag lastar brev, paket samt pallar som skickas via Postnord och kör till andra terminaler och lossar, eller så möter jag andra lastbilar och gör spetsbyten. Det innebär att jag kör halvvägs till Helsingborg, möter en annan lastbil, byter flak och släp.

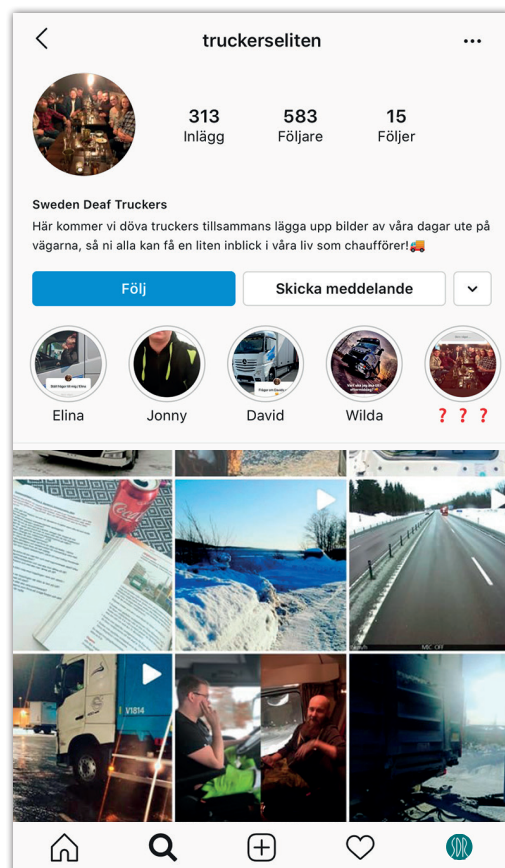
Jag kommer definitivt fortsätta att köra lastbil. Faktiskt sugen på att köra grusbil eller tungtransport. Jag kan även tänka mig att jobba som gymnasielärare på transportprogrammet på Riksgymnasiet för döva samt hörselskadade och bana väg för nya döva truckers.

Slutligen skulle jag skulle vilja ge er föräldrar några tips och råd.

Se bortom hindren, ert barn kan i princip göra vad som helst.

Mina föräldrar tecknade med mig och förde diskussioner med mig. De uppmuntrade mig till läsning samt såg till att jag fick språkbad genom umgänge med andra döva och teckenspråkiga. De lärde mig att inte vara rädd utan att jag skulle våga gå fram till folk och fråga om det var något. Se på mig idag, jag är en döv trucker som även har mc-körkort och hoj. Har hus och en fantastisk familj inklusive hund och två katter. Förresten älskar jag tatueringar och har närmare 20 stycken.

FAKTA

Syssna att lyssna med ögonen. Ordet beskriver helt enkelt hur man lyssnar på teckenspråk! Ett av språkrådets nyord 2019.

Kan man svära och skämta på teckenspråk?

Ja absolut! Det finns lika många nyanser och uttryckssätt även på teckenspråk precis som i andra språk. Ironi visas till exempel med ansiktsuttryck och kroppens signaler på motsvarande sätt som tonfall och nyanser i rösten.

Hej lilla vän - vem är du?

Tidig kommunikation och samspel

Redan från första ögonblicket börjar små bebisar kommunicera med sin omvärld genom kroppen, blicken, rösten och leendet. Vi svarar naturligt genom att uppmärksamma barnet genom kontakt och närhet.

Döva barn har precis som alla andra barn samma behov av att få gensvar på dess signaler. Att förstå och bli förstådd. Det enda som skiljer sig åt är förmågan att uppfatta ljud.

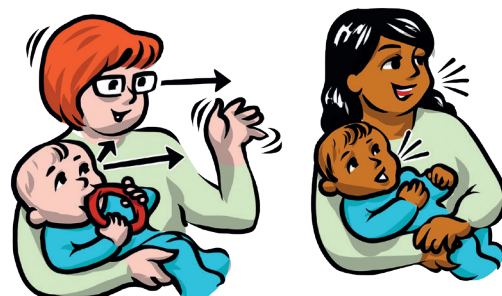
Språkutvecklingen och förmågan att kommunicera utvecklas genom socialt samspel. Redan innan ett barn kan förstå eller uttrycka ett talat eller tecknat språk är det därför viktigt att börja samspelen. Om barnet inte hör är det extra viktigt att ge det möjlighet att se och uppfatta det som händer i rummet. Bär barnet så att det kan observera sin omvärld, exempelvis i bärsele med kroppen framåt.

När ni föräldrar uppmärksammar barnets blickar, rörelser och leenden bekräftar ni barnet och uppmuntrar dess försök till kontakt. Sitt nära och i samma nivå som barnet så det ser och känner vad som händer och kan söka kontakt. Sitt gärna mittemot barnet. Undvik saker som skymmer dess synfält, exempelvis ljusstakar och blomvaser på matbordet. Förklara vad ni gör och upplever tillsammans genom alla möjliga uttryckssätt. Lek med mimik och rörelser, peka och visa tecken. Ditt barn lär sig att samspel och samtal är roligt och lustfyllt.

Tips:

Fånga barnets uppmärksamhet

- Knacka på matbordet för att fånga barnets fokus.
- Stampa i golvet.
- Blinka med lampan.
- Knacka på axeln.
- Vifta med händerna.

Lägret och dövsporten förenar döva barn från när och fjärran

Systrarna Seyffart berättar:

Ebba, 10 år: Jag har fått resa mycket i samband med simtävlingar för döva. När vi var till Warszawa, huvudstaden i Polen, för två år sedan så tävlade jag mot en tjej som var lika gammal som mig, Paula. Det var en jämn fjäkt om guld. Vi började bli kompisar utanför poolen, när vi möttes igen i Poznan ett år senare var det så roligt att återse henne. Vi klaffade så bra ihop! Numera försöker vi hålla kontakt via videosamtal. Jag har också varit med på många barnläger, bland annat i Finland och Norge. Då får man så många nya vänner. Vi döva är inte så många, då är det extra roligt att få chansen att resa och upptäcka världen och dövgemenskapen.

Alice, 12 år: Som döv har jag fått uppleva så mycket, rest världen runt. Det är en fördel vi döva har då vi ingår i ett stort gemenskap. Redan som 7-åring var jag på Nordiskt barnläger på Island! När jag var nio år åkte jag på EUDY camp, ett europeiskt läger för döva, denna gång i Slovakien. Där fick vi lära oss otroligt mycket, jämlikhet, gemenskap och språk och inte minst få en massa nya vänner. Ett år senare, när jag fyllt tio år, åkte jag till Buenos Aires i Argentina. Mitt starkaste minne är den hetta som mötte oss, vilken kontrast från kylan i Sverige. Jag hade det riktigt varmt och skönt medan min familj var hemma i kalla Sverige, hihi. Dagarna var fyllda med aktiviteter, kulturupplevelser i landet. Samt även kulturutbyten då vi döva barn kom från världens alla hörn. Jag har också tävlat i simning i Polen samt i slalom i Österrike samt Åre och hittat en jättebra kompis från Schweiz.

Tips:

Spana in läger på teckenspråk hos

- Sveriges Dövas Ungdomsförbund
- Unga Hörselskadade
- Riksförbundet DHB
- Svenska Dövidrottsförbundet

Världen växer - från samspel till språk

Nio av tio föräldrar som får döva barn är själva hörande, ofta utan tidigare erfarenheter av döva och hörselskadade. Det innebär helt nya utmaningar i föräldraskapet. Hur stöttar jag mitt barn bäst i språkutvecklingen? Vilka särskilda behov har mitt barn? Förstår mitt barn allt som händer?

När barnet växer, förstår barnet att det är lite annorlunda - de flesta andra barn hör ju allting. Det blir viktigt att få träffa andra döva barn i olika åldrar. Att umgås, leka, lära och kommunicera på lika villkor.

I samhället är talspråket norm. Hörande barn lär sig språket helt automatiskt, det finns överallt och är alltid närvarande. För döva barn är det viktigt att de får möjlighet till samma sorts inläring och språkbild som hörande barn får. Det sker bland annat genom att träffa andra döva i olika åldrar.

Hörande barn tar ofta del av en muntlig berättartradition som betyder mycket. Att läsa sagor och hela tiden ta del av andras upplevelser och erfarenheter. Detta finns inte lika naturligt för många döva barn. 9 av 10 har hörande föräldrar som själva kämpar med att lära sig teckenspråk. Då blir det viktigt att träffa personer som barnet kan identifiera sig med.

Att umgås med andra döva, stora som små, har många fördelar:

- Få förebilder och någon att identifiera sig med
- Språklig och kulturell gemenskap
- Känsla av delaktighet
- Kunna kommunicera utan hinder
- Språklig stimulans
- Delaktighet i dövkultur
- Utbyte av erfarenhet av att vara döv, eller ha döva barn

*”Språket är
inträdesbiljetten till livet.”*

Else Vig Jensen

Fågel, fisk eller mittemellan

Hur ser vardagen ut när man har flera val?

Alla är olika, och alla har olika behov och syn på vad som fungerar bäst. Det gäller både för vuxna och för barn. Skillnaden är att vuxna har möjlighet att välja själva, och barnen behöver mycket mer stöd och vägledning för att upptäcka alla möjligheter som finns. Vi tar några exempel.

Emilia fyllde arton för ett tag sedan. Hon hade en stor fest med släkt och vänner som besökte henne. Då använde hon sina hörapparater och kunde förstå vad släktingarna sade. Oftast, i alla fall. När det är många som pratar samtidigt, blir det svårt med alla ljud. En del av Emilias vänner är döva, och hon har lärt känna många av dem i skolan. Med vännerna är det teckenspråk som gäller. Förra sommaren hade Emilia ett sommarjobb i en butik. Där fungerade hörapparaterna riktigt bra, eftersom det oftast var tyst runtomkring.

Loke är tretton år gammal och går på en kommunal skola där alla andra är hörande. Han är ensam om att använda CI, cochleaimplantat, i skolan. I början var det lite krångligt, kamraterna i klassen behövde lära sig använda mikrofonen i klassrummet. Alla kan inte heller prata i munnen på varandra. Men nu går det riktigt bra! När Loke kommer hem tar han ofta av sina CI. Det blir många intryck och hjärnan

får jobba hårt för att sortera alla intryck. Då skiftar han till teckenspråk med föräldrarna, även om föräldrarna är hörande.

Shahla kom till Sverige för några år sedan. Idag är hon elva och går på en specialskola för döva och hörselskadade. Shahla var lite för gammal för att få CI, men hörapparaterna hon fick fungerade ganska bra för det mesta. Idag är hon tio och jobbar på talspråket samtidigt som hon lär sig mer och mer teckenspråk. Det är mest hemma de tränar på hörseln, i skolan väljer Shahla teckenspråket. Shahla känner att teckenspråket och talspråket "hjälpes åt". När hon saknar ett ord på teckenspråk, kan hon hitta rätt det i talspråket. Och ibland känns det lättare att uttrycka sig på teckenspråk.

Elias är 10 år och döv, det är teckenspråk på heltid som gäller. Både i skolan och i hemmet. Grannkompisarna som han lekt med sedan de var små har lärt sig lite teckenspråk, speciellt en som faktiskt blivit duktig. Elias tittar mycket på YouTube på döva som gör sketcher och stand-up. De finns i Frankrike, USA och alla möjliga ställen. Elias gör också egna videos. Nu börjar Elias bli en fena på amerikanskt teckenspråk och vill åka till USA som utbytesstudent i en dövskola.

Språkutveckling

Att samspela och förstå varandra är grunden för barnens kognitiva utveckling. Det är inte viktigt på vilket språk det sker. Det viktiga är att få grunden till språk, oavsett vilket språk.

Språkutvecklingen i teckenspråk och tal har många likheter:

20-36 månader

Beskriver händelser. Vem gör vad. Tre-ords-meningar.

22-24 mån

Bygger meningar med "du".

17-20 mån

Börjar använda "jag".

18 mån

Kombinerar två tecken.
50-200 tecken i förrådet.

12-18 mån

Teckenförrådet ökar.

Ordförrådet ökar.

10-15 mån

De första tecknen med enkla handformer, ex lampa, bada, hund, katt.
De första orden.

9-11 mån

Finmotoriken utvecklas.
Pekar, vinkar, plocka upp föremål.

Upprepade joller, ba-ba-ba.

7-10 mån

Gör upprepade handrörelser, vinka, öppna-stänga handen.

Börjar jollra.

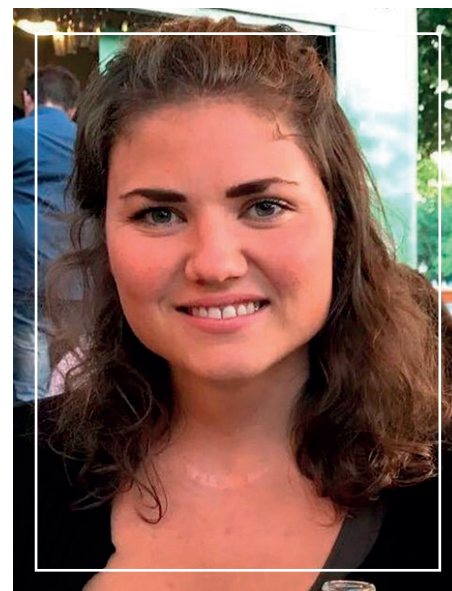

0-4 mån

Börjar utveckla motoriska färdigheter. Leker med ljud och kroppen.

Teckenspråkiga barn stavar bättre

Jag heter Moa Gärdenfors och är doktorand vid institutionen för lingvistik på Stockholms universitet med inriktning mot dövas och hörselskadades flerspråkighet. Nu har jag kommit halvvägs i min forskarutbildning. Min avhandling handlar om hur skrivprocessen ser ut hos barn med hörselnedsättning, och hur teckenspråksfärdigheter i kombination med tvåspråkighet kan påverka deras skrift.

Moa Gärdenfors, doktorand på institutionen för lingvistik Stockholms universitet

Nyligen publicerade jag avhandlingsartikeln: "Spelling in Deaf, Hard of Hearing and Hearing Children With Sign Language Knowledge", tillsammans med mina handledare i tidskriften *Frontiers in Psychology*. Artikeln fick en stor spridning och uppmärksammades även i den svenska *Språktidningen*, nr 3 2020, länklista i slutet på handboken.

Studien bestod av 33 mellanstadiebarn varav 19 var teckenspråkiga till teckenspråkiga föräldrar.

Det visade sig att dessa barn gjorde hälften så många stavfel som sina jämnåriga utan kunskaper i teckenspråk.

Detta oavsett om barnen själva var döva, hörselskadade eller hörande. En av de viktigaste upptäckterna var att teckenspråkiga barn var duktiga på att stava.

Normalt gör hörande och hörselskadade barn fler auditiva stavfel där de oftast har svårigheter med dubbelteckningsfel "dören" [dörren], utbyte av grafem, "fella" [fälla] eller

utelämnningar "brevid" [bredvid], medan döva inte gör sådana fel tack vare sitt visuella minne. De kommer nämligen ihåg att till exempel "dörren" bokstaveras med två "rr", eller att det ska vara "ä" och inte "e" i "fälla" eftersom de ser orden som bilder. Men istället kan de göra visuella fel, där de blandar ihop bokstäver som ser likadana ut, till exempel "å", "ä", "ö" med "a" och "o". Dessutom kan de även blanda ihop ord som liknar varandra utseendemässigt ut som till exempel "faktiskt" och "fantastiskt", "skrev" och "skrek".

Vidare var en annan upptäckt att barn med teckenspråksfärdigheter har tillgång till ytterligare en strategi som hjälper dem när de är osäkra vid stavningen – bokstavering med handalfabetet vilket gör att de kan kringgå ljudstrategin och därmed göra färre stavfel.

Men vem är jag? Jag är Moa och är 29 år gammal. Jag är den enda döva i familjen, min mamma, pappa och mina två storasysstrar är hörande. Under tidigt 90-tal gjordes inte hörselscreeningar, så det tog åtta månader innan min dövhet upptäcktes. Så snart mina föräldrar fick veta att jag var döv började de

Uppslag från artikeln i Språktidningen, nr 3 2020.

Länk i slutet av denna handbok.

och mina storasysstrar att lära sig svenskt teckenspråk genom att gå på teckenspråksläger och ha teckenspråksundervisning i hemmet.

I samma veva som min familj lärde sig teckenspråk fick mina föräldrar höra talas om CI som på den tiden var något väldigt nytt. Nästan inga barn hade blivit CI-opererade och man kände inte till slutresultatet. Min pappa gjorde därför en research och skrev många brev till många professioner från hela världen och rådfrågade om fördelarna och riskerna med CI. Han fick flera svar och efter mycket om och men bestämde de sig att ge mig ett CI, eftersom de ville ge mig valmöjligheten att bestämma själv. Ville jag ta av mitt CI fick jag göra det, men om jag inte blivit opererad skulle jag inte få valmöjligheten att "bestämma själv" eftersom operationen behövdes göra så tidigt som möjligt. Beslutet underlättades dock enormt när de fick veta att mina tre framtida klasskamrater vars föräldrar stod inför samma beslut. Då visste de att jag inte skulle bli ensam CI-användare i min klass på Manillaskolan. År 1994, när jag var tre år gammal blev jag opererad. Jag hade talträning både på skolan och i hemmet med mina föräldrar samtidigt som de fortsatte att gå på teckenspråkskurser. Med

andra ord har jag vuxit upp i ett tvåspråkigt hem där vi både använt svenskt teckenspråk och talad svenska.

Sen flyttade jag till Örebro och läste på naturvetenskapliga programmet. Det var ungefär då som jag började fundera på framtiden.

Då bestämde jag mig för att sikta mot att bli forskare i dövas och hörselskadades flerspråkighet.

Efter studenten flyttade jag till en liten etta i centrala Uppsala där jag började plugga svenska på Uppsalas universitet. Ju mer kurserna avancerades desto mer gick språket över till engelska. Då förstod jag att jag behövde förbättra min engelska för att kunna klara av mina framtida studier på avancerad nivå. Därför pausade jag plagget i Uppsala och flyttade till Kalifornien som utbytesstudent i ett år. Det var ett jätteroligt år, men emellanåt blev det väldigt kämpigt och det var nära att jag ville ge upp flera gånger. Det var som tuffast när jag läste kurser tillsammans med hörande amerikaner som hade engelska som

förstaspråk. Då hade jag teckenspråkstolkar som översatte från engelska till amerikanskt teckenspråk (ASL). Då hade jag bara kunnat ASL i några månader. Men när jag kom hem igen blev artiklarna och kurslitteraturen på engelska mycket lättare att förstå.

Sedan några tillbaka bor jag i Stockholm tillsammans med min sambo Karl-Johan. Varje dag promenerar jag runt Brunnsviken till Stockholms universitet. När jag är på institutionen växlar jag mellan talad och skriven svenska, svenskt teckenspråk och skriven engelska beroende på vem jag pratar med. Ibland tillkommer även amerikanskt och/eller internationellt teckenspråk när vi medverkar på konferenser. Jag har alltid CI på mig, förutom på morgnarna då jag tycker det är skönt att allt är tyst och lugnt.

För övrigt är mina intressen att läsa deckare, laga mat, baka och åka på utflykter i skogen för att plocka svamp. De som känner mig skulle nog säga att jag är en expert på att hitta svamp.

Jag har nog kommit långt tack vare mina föräldrars outtröttliga kamp där de alltid uppmuntrat och stöttat mig i allt.

Lärt sig teckenspråk, tolkat i alla situationer och hjälpt till när det varit svårt i skolan. Sist men inte minst lät de alltid kommunikationen ske på mina villkor. Det är jag mycket tacksam för.

FAKTA:

Teckenspråk - inte internationellt

Det finns minst 160 olika nationella teckenspråk i världen.

Språken har utvecklats självständigt i olika regioner precis som de talade språken. Det finns ett internationellt handalfabet och tecken med influenser från flera nationella teckenspråk som brukar användas när döva och teckenspråkiga från olika länder träffas och samtalar med varandra, exempelvis genom internationella sammankomster och sociala medier. Då pratar vi om internationella tecken eftersom det inte handlar om ett helt språk.

Dock är teckenspråk till viss del bildligt eller avbildande och visuellt. Många tecken i olika länders teckenspråk är ganska lika, då handlar det ofta om något som är konkret som till exempel flyga, äta, hus.

Med lite tecken, mycket gester och fantasi brukar döva kunna föra samtal med likasinnade från världens olika hörn. Detta även om de inte delar något gemensamt språk.

Så får ditt barn en bra start

Proffsens råd till föräldrar med döva barn

Barn behöver få tillgång till en rik och varierad kommunikation med såväl familjen som omgivningen, där man ser på barnets tillgångar och möjligheter snarare än att se på svårigheter och problem. Genom att se till att barn får tillgång till såväl ett visuellt som auditivt (i de fall det är möjligt) språk bereder man väg för dem att själva välja när de är äldre. Då kan de välja vad som fungerar bäst i olika sammanhang och de får en positiv syn på sig själva och sina möjligheter.

- Ingela Holmström, ställföreträdande prefekt för Institutionen för lingvistik samt filosofie doktor och universitetslektor i teckenspråk med inriktning mot tvåspråkighet, Stockholms universitet

Välj de alternativ som med största sannolikhet säkrar barnets rätt till "en öppen framtid". För döva barn - med eller utan cochleaimplantat - tycker jag att det minst riskabla är att satsa på tvåspråkig utbildning på både teckenspråk och skrift-/talspråk.

- Patrick Stefan Kermit, professor i handikappvetenskap, Norges teknisk-naturvetenskapliga universitet

Vi uppmuntrar parallell språkinläring. Erbjud tal och teckenspråk. Det ska inte kännas som en belastning att satsa på tal och/eller teckenspråk utan det är viktigt att det ska komma naturligt och kännas roligt och lustfyllt, exempelvis när man leker.

- Jennie Pihlgren, logoped, Akademiska sjukhuset i Uppsala

Barnen kan bara välja själva om de fått tillgång till både teckenspråk och talad svenska, gärna så tidigt som möjligt. Jag har aldrig hört någon hörande förälder säga att de ångrat att de börjat använda teckenspråk till sitt barn.

- Brita Bergman, professor emerita i teckenspråk, Stockholms universitet

Lyft upp glädjen i kommunikationen med ditt barn. Lek med teckenspråk, det ska vara roligt. Det behöver inte vara perfekt, se hela människan och barnet som en individ. Växla mellan olika språk så länge båda förstår varandra. Att använda olika språk i samtal är inget konstigt i flerspråkiga familjer.

- Liz Adams Lyngbäck, universitetslektor vid Specialpedagogiska institutionen, Stockholms universitet

Gör det som känns bra och fungerar för er. Det är naturligt att språkutvecklingen hos er och barnet kan skilja sig åt. Det finns perioder där barnet utvecklas snabbare i svenskt teckenspråk från annat håll, det är okej. Utgå från era förutsättningar och det som fungerar för familjen.

- Lea Strandberg, psykolog på dövpsykiatri, region Örebro

En bra start i livet för alla barn är att ha kärleksfulla vuxna omkring sig som kommunicerar på ett adekvat sätt. Tillgång till språk är nyckeln till kognitiv utveckling. Då har man förutsättningar att vara delaktig i samhället livet ut.

- Mary Rudner, professor i utvecklingspsykologi, Linköpings universitet

BILD: DAVID BROHEDE

Det är viktigt att tidigt komma igång med språkutvecklingen, oavsett språk, för den kognitiva utvecklingen. Vi vet idag, genom forskningen, att alla språk oavsett om det är talat eller tecknat utvecklas på samma sätt och processas på samma plats i hjärnan. Detta visar att språk stöder språk och teckenspråk kan alltså stödja talutvecklingen.

- Carin Roos, professor i specialpedagogik, Högskolan Kristianstad

Om man har många språk omkring sig uppmuntras alla språken. Språk föder språk på så sätt! Språket är egentligen människans verktyg. En försenad språkutveckling leder till både en försenad social utveckling och en försenad kunskapsutveckling. Det gäller att få en språklig kommunikation från allra första början, det är så oerhört viktigt att få igång det.

- Emelie Cramér-Wolrath, filosofie doktor i specialpedagogik, arbetar på Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM

Börja teckna tidigt med barnen. Jag ser ofta att barn blir arga och frustrerade om de inte kan kommunicera. Och när barn tar av sig sina CI så är de döva, då är det bra att kunna teckenspråk. Om döva småbarn lär sig teckenspråk så utvecklas också det svenska språket snabbare. Målet måste vara att dessa barn blir tvåspråkiga och får valmöjligheter som vuxna.

- Arne Kjellsson, teckenspråkslärare

Det viktiga är att barn får ett fungerande språk, tal- eller/och teckenspråk. Annars påverkas kognitiv, social utveckling och inlärning negativt. Teckenspråket ger en trygghet och möjlighet till visuell kommunikation när hörseln inte räcker till.

- Inger Uhlén, audiolog och överläkare, Karolinska universitetssjukhuset

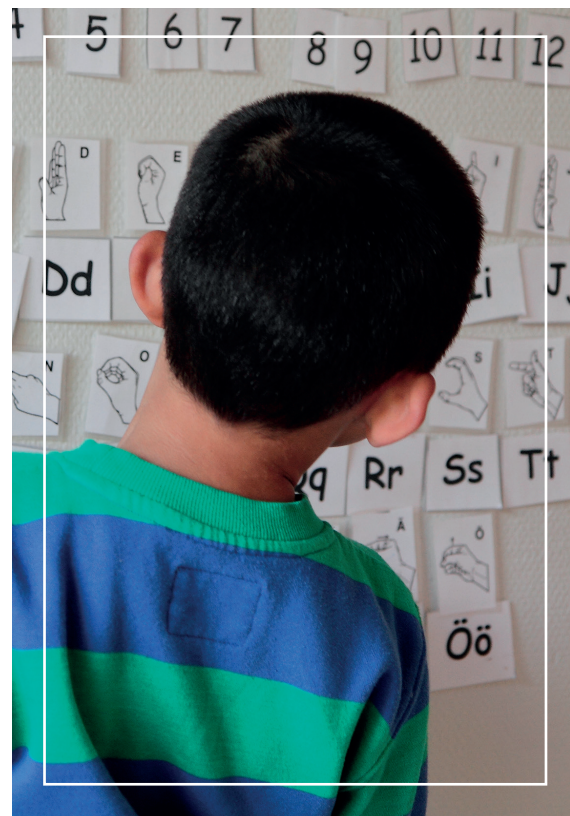

Tips på fördjupning i flerspråkighet och språkutveckling

Skolverket har i samband med "Läslyftet" tagit fram material för hur man kan arbeta i skolan. Titta gärna på området Förskola - fler språk i barngruppen.

- Forskaren Carin Roos beskriver i artikeln "Teckenspråk och tecken som stöd i förskolan" varför stöd av enskilda tecken och interaktion på teckenspråk kan vara både användbart och avgörande för barns utveckling.
- Artikeln "Att främja svenskt teckenspråk i förskolan" av Emelie Cramér- Wolrath tar upp varför och hur barns språkutveckling gynnas av teckenspråk.

Länkar finns i slutet av denna handbok.

Teckenspråkstolk - Toppentips!

- 1** Börja tidigt! Erfarenheter visar att alla - inklusive barn - behöver några gånger på sig för att vänja sig vid att titta på tolken.
- 2** Du som förälder behöver inte bekymra dig om ditt barn hänger med i det som händer runtomkring.
- 3** Beställ tolk till alla situationer! Allt från simlekis, barnkalas hos grannen, besök hos BVC, fotbollsträningen, mosters bröllop, släktkalas och julfirande. Det kostar inget!
- 4** Det finns olika typer av tolkning.
 - Teckenspråkstolk som kontinuerligt förmedlar det som händer runtomkring och vad som sägs. "Ketchuptolk" som fyller i när hörseln inte räcker till ex. i en stimmig miljö. Beställ teckenspråkstolk för att göra barnet delaktigt genom teckenspråk även om hen pratar tillbaka.

Hitta din närmaste tolkcentral och information om hur du beställer: www.tolkcentralen.se

Var kan jag vända mig för att få stöd?

Hur det är vara förälder till ett dövt barn vet egentligen bara den som befinner sig i samma situation. Därför är det viktigt att få träffa andra föräldrar för utbyte av erfarenheter och upplevelser. Det finns olika forum och nätverk som du kan vända dig till.

Hörselhabilitering

Varje region har en hörselhabilitering som är en resurs för personer i alla åldrar med hörselnedsättning, dövhet, dövblindhet, ljudkänslighet eller tinnitus, samt andra hörselrelaterade funktionsnedsättningar. Hörselhabiliteringens uppdrag är att erbjuda habiliterande och rehabiliterande insatser enligt Hälso- och sjukvårdslagen. Verksamheten består av ett barn- och ungdomsteam, ett vuxenteam samt ett dövteam. Hörselhabiliteringen består ofta av följande yrkesgrupper: audionomer, hörselingenjörer, kuratorer, logopeder, läkare, psykologer, specialpedagog och teckenspråkslärare.

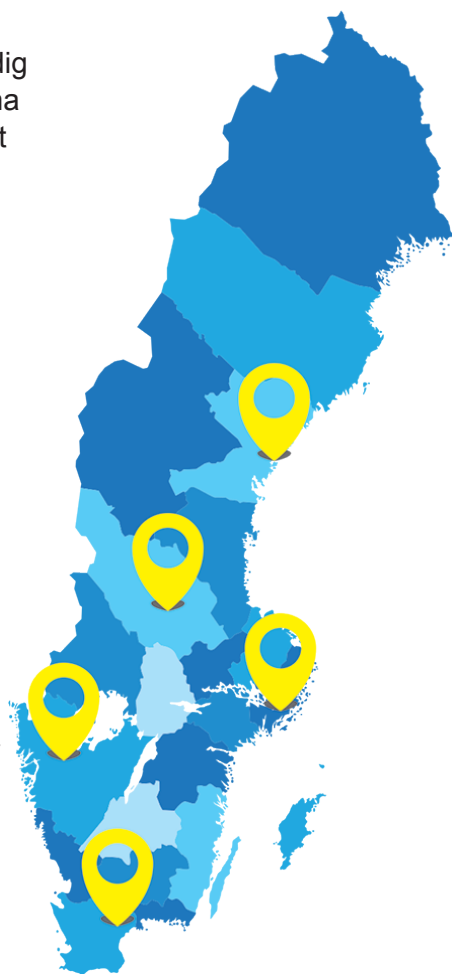

Teckenspråksutbildning för förälder, TUFF

Du som är förälder och vill lära dig svenskt teckenspråk för att kunna kommunicera med och stötta ditt barns utveckling har möjlighet att gå teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF). Först skall man ha gått Regionens introduktionskurs i teckenspråk eller ha motsvarande grundläggande kunskaper i teckenspråk. TUFF-utbildningen är kostnadsfri förutom maten och ersättning för förlorad arbetsinkomst kan fås. TUFF finns i olika former, exempelvis kvällskurs, helgkurs och lägervecka för hela familjen.

Sammanlagt beviljas 240 timmars utbildning, och man har lagstadgad rätt att ta ledigt från sitt arbete. Dessutom får man CSN-bidrag för utbildningen.

Länkar med mer information om TUFF finns i slutet av denna handbok.

Teckenspråk för syskon

Specialskolemyndigheten, SPSM, erbjuder en veckas kostnadsfri undervisning en vecka per termin från första klass upp till gymnasiet. Det finns inga krav på bakgrundskunskaper, både nybörjare och de som kan lite mer är välkomna.

Länk i slutet av denna handbok.

BILD: TOMAS KOLD

Ännu flera kurser:

- Folkhögskolor erbjuder både korta och långa kurser i svenskt teckenspråk, www.folkhogskola.nu
- ABF, Folkuniversitetet och Medborgarskolan har också kurser.
- Stockholms universitet har kurser från nybörjarnivå till avancerad nivå. Du får högskolepoäng.

Teckenspråkslexikon på nätet

Stockholms universitet har ett omfattande teckenspråkslexikon.

www.teckensprakslexikon.su.se

Facebookgrupper

Hörselskadade barn

En grupp där föräldrar som har döva eller hörselskadade barn träffas och utbyter erfarenheter. Gruppen har cirka 1.500 medlemmar.

Teckenspråkiga barn

Som ovan, fast inriktat på föräldrar som har barn som använder teckenspråk. Här finns både hörande och döva barn representerade, med teckenspråk som gemensam nämnare. Cirka 300 medlemmar.

Omvårdnadsbidrag for dummies

Gruppen fokuserar på att hjälpa, stötta och tipsa när det gäller att söka omvårdnadsbidrag. En stor grupp med mycket erfarenhet att dra nytta av. Cirka 11.000 medlemmar.

Bloggar

www.babito.se

Blogg som skrivs av en pappa till två döva barn som är adopterade, det ena har haft cochleaimplantat men slutat använda dem. Det går att följa bloggen flera år tillbaka, med starten av teckenspråk, operation av implantat och skolstart på specialskola.

www.horselresan.blogspot.com

Hörselresan är en blogg som sträcker sig över fem år, skriven av en mamma till en hörselskadad pojke som har fått cochleaimplantat.

Specialpedagogiska skolmyndigheten

Specialpedagogiska skolmyndigheten,

www.spsm.se

Kunskapsbank med bra information och fakta kring specialpedagogik. Flertalet intressanta artiklar och föreläsningar. Erbjuder råd och stöd. Huvudman för specialskolorna.

Intresseorganisationer

Flertal har regionala och lokala föreningar.

SDR - Sveriges Dövas Riksförbund
www.sdr.org

SDUF - Sveriges Dövas Ungdomsförbund
www.sduf.se

DHB – Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning
www.dhb.se

HRF – Hörselskadades Riksförbund
www.hrf.se

UH, Unga Hörselskadade
www.uh.se

Förbundet Sveriges Dövblinda
www.fsdb.org

Dövblind Ungdom
www.fsdb.org/dbu

SDI - Svenska Dövidrottsförbundet
www.dovidrott.se

TV-program på teckenspråk

SVT Play Teckenspråk

www.svtplay.se/teckensprak samt

UR Play Teckenspråk

www.urplay.se/bladdra/teckensprak

har fina program för både de allra minsta men också större barn.

Programmen är antingen på teckenspråk eller teckenspråkstolkade.

Riksteaterns Tyst teater
www.tystteater.riksteatern.se
arrangerar scenkonst på teckenspråk

BILD: MIKAEL SUNDBERG
RIKSTEATERNS TYST TEATER

Tips & knep
för tidigt samspel
och kommunikation

Tips:

Södertörns folkhögskola har producerat Turkosa serien som innehåller bland annat denna fina folder med tips och knep för tidigt samspel och kommunikation.
www.sodertorn.fhsk.se/kurser/tuff/turkosa-serien

***”Det finns ett enda sätt att förstå
annan kultur och det är att leva
med den, flytta in i den, lära sig
språket och sederna. Förståelsen
kommer senare och den har inga
ord, för i samma ögonblick man
begriper hur det fungerar försvinner
behovet till förklaringar.”***

Duvan i Provence av Björn Holm

***”Om du talar på ett språk som de
förstår så talar du till deras huvud.
Om du talar på deras eget språk så
talar du till deras hjärta.”***

Nelson Mandela

Lagar och rättigheter

Här nedan finns ett antal viktiga dokument som lyfter rätten till teckenspråk.

Språklagen 2009:60

Det svenska teckenspråket

9 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja det svenska teckenspråket.

Språkanvändningen i offentlig verksamhet

10 § Språket i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska. I annan lag finns särskilda bestämmelser om rätt att använda nationella minoritetsspråk och annat nordiskt språk.

När det gäller skyldigheten för domstolar och förvaltningsmyndigheter att anlita tolk och att översätta handlingar finns det särskilda bestämmelser.

Den enskildes tillgång till språk

14 § Var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. Därutöver ska

1. den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket, och

2. den som är döv eller hörselskadad och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket.

Den som har ett annat modersmål än de språk som anges i första stycket ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål.

15 § Det allmänna ansvarar för att den enskilde ges tillgång till språk enligt 14 §.

Förskolans läroplan Lpfö 18

Rätt till teckenspråk

De barn som är döva, har en hörselnedsättning eller av andra skäl har behov av svenskt teckenspråk har rätt till det i förskolan. Det finns förtydligat i läroplanens del 1: **"För döva barn, barn med hörselnedsättning och barn som av andra skäl har behov av teckenspråk ska språkutvecklingen främjas i det svenska teckenspråket."** Det finns även med som mål i avsnitt 2.2 under rubriken Omsorg, utveckling och lärande: **"Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla svenskt teckenspråk, om barnet har hörselnedsättning, är dövt eller av andra skäl har behov av teckenspråk."** Rätten till teckenspråk finns reglerad i språklagen.

En del förskolor arbetar med TAKK (tecken som alternativ kommunikation) som en metod för språkstödande arbete. Skrivningarna i läroplanen handlar däremot inte om TAKK utan om rätten att utveckla ett språk, i det här fallet teckenspråk.

Barnkonventionen

Svensk lag sen 1

januari 2020

2. Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.

3. Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

5. Barnets föräldrar eller annan vårdnadshavare ansvarar för barnets uppföstran och utveckling. De ska också stötta barnet i att få sina rättigheter uppfylla.

12. Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

13. Barn har rätt till yttrandefrihet; att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter, med respekt för andra personers rättigheter.

23. Barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp att aktivt delta i samhället.

30. Barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, eller som tillhör ett urfolk, har rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion.

Länklista

Artiklar i språktidningen

Språktidningen nr 3, 2020. "Tecknen vässar stavningen" med Moa Gärdenfors:
www.spraktidningen.se/artiklar/2020/03/tecknen-vassar-stavningen

Språktidningen nr 9, 2017 om persontecken "Härmed tecknar jag dig" med Calle Börstell:
www.spraktidningen.se/artiklar/2017/09/harmed-tecknar-jag-dig

Fördjupning från proffsen

Skolverket, arbetsområde Flerspråkighet i förskolan.
www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/flersprakighet-i-forskolan#h-Teckensprakiforskolan

Roos Carin (2019). Teckenspråk och tecken som stöd i förskolan. Skolverket.
<https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/name/P03WCPLAR125329>

Cramér-Wolrath, Emelie (2019). Att främja svenskt teckenspråk i förskolan. Stockholm: Skolverket.
www.spsm.se/contentassets/94d7b14cd-44f45cca2db054452b6876a/ecw-1909att-frm-ja-svenskt-teckensprk-i-frskolan.pdf

Här kan du lära dig teckenspråk

Teckenspråksutbildning för förälder:
www.tuffkurs.nu
www.spsm.se/TUFF
www.spsm.se/kurser--aktiviteter/kurser/for-foraldrar/teckenspraksutbildning/har-finns-tuff

Teckenspråk för syskon
www.spsm.se/skolalternativ/lar-dig-svenskt-teckensprak/teckensprak-for-syskon-och-barn-till-dova

Kurser på folkhögskola
www.folkhogskola.nu

Studiecirklar och kurser
 ABF
www.abf.se

Medborgarskolan
www.medborgarskolan.se

Folkuniversitetet
www.folkuniversitetet.se

Stockholms universitet, institutet för lingvistik, avdelningen för teckenspråk
www.ling.su.se/teckensprak

Lagar och rättigheter

Sveriges riksdag: Språklag (2009:600)
www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600

Läroplan för förskolan, Lpfö18:
www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan

Barnkonventionen:
www.unicef.se/barnkonventionen/las-texten

Fler dokument

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
www.mfd.se/kunskap/manskliga-rattigheter/fn-konventionen

Skollagen och skolförordningen
www.skolverket.se/regler-och-ansvar/skollagen-och-forordningar

www.sdr.org

sdr@sdr.org

Juni 2021